

NOI CONTRIBUȚII LA CUNOAȘTEREA CIVILIZAȚIEI ROMANICE ȘI VECHI ROMÂNEȘTI LA EST DE CARPAȚI

Între marile realizări ale istoriografiei noastre, din ultimele decenii, se evidențiază și cele privind cunoașterea procesului de formare a poporului român, a continuității sale neîntrerupte în spațiul carpato-dunărean-pontic. În acest context, preocupări deosebite au avut drept obiectiv evidențierea realităților arheologice din regiunile de la est de Carpați, fapt ce a permis conturarea unui tablou istoric veridic al evoluției societății omenești din acest teritoriu și concluzia, temeinic argumentată științific, că acest spațiu geografic a făcut parte integrantă din aria etnogenezei românilor și a continuității lor de viață neîntreruptă.

Cercetarea istorico-arheologică privind realitățile etno-culturale din spațiul de la est de Carpați în a doua jumătate a mileniului I e.n., a înregistrat, în ultimii ani, apariția unor noi studii de sinteză și lucrări monografice. Din ultima categorie se impun atenției două contribuții, apărute în 1984, datorate arheologului și istoricului Dan Gh. Teodor, cercetător științific principal la Institutul de istorie și arheologie „A. D. Xenopol” din Iași, specialist cunoscut și apreciat în țară și străinătate pentru strădaniile sale de a reconstitui istoria și civilizația celei de-a doua jumătăți a mileniului I e.n. din spațiul carpato-dunărean-pontic și în special din regiunile de la est de Carpați ale României.

Prima monografie, intitulată *Civilizația romanică la est de Carpați în secolele V—VII e.n. Așezarea de la Botoșana—Suceava*, apărută în Editura Academiei R. S. România, București, 1984 (78 p. text + 49 planșe ilustrând un bogat material arheologic + un indice general), are drept obiectiv

prezentarea integrală a rezultatelor cercetărilor arheologice, efectuate în anii 1962—1974, în așezarea, din secolele V—VII e.n., de la Botoșana, județul Suceava.

În literatura istorico-arheologică românească se folosește de mulți ani conceptul de cultură Costișa-Botoșana pentru a defini cultura materială și spirituală aparținând populației autohtone din Moldova în secolele V—VII e.n. Prin publicarea studiului monografic asupra așezării de la Botoșana, avem, pentru prima dată în față, prezentate și analizate, totalitatea atributelor intrinseci ale culturii Costișa-Botoșana. Amploarea cercetărilor de la Botoșana, dezvelirea unui mare număr de locuințe (31 descoperite prin cercetări sistematice, la care se adaugă cel puțin 10 locuințe semnalate cu ocazia unor lucrări de interes obștesc), inventarul relativ bogat și deosebit de concludent, interesantele realități stratigrafice între care și suprapunerile unor complexe de locuire, fac din așezarea de la Botoșana, cel mai important complex arheologic pentru definirea culturii Costișa-Botoșana, și, în stadiul actual al cercetărilor arheologice, pentru cunoașterea realităților etno-culturale de la est de Carpați în secolele V—VII e.n.

Studiul monografic asupra așezării de la Botoșana, deschis printr-o succintă, dar consistentă în observații, „Introducere” în care se prezintă câteva date asupra săpăturilor arheologice de la Botoșana, integrarea acestora și evidențierea locului ocupat în ansamblul cercetărilor din Moldova privind secolele V—VII, este structurat în patru capitole, urmate de un rezumat în limbă franceză.

În capitolul I, „Cadrul geografic al așezării. Stratigrafia, metoda de săpătură”, sint prezentate câteva date absolut necesare pentru cunoașterea cadrului natural, numeroasele vestigii arheologice ce evidențiază permanenta locuire în zonă, reținându-se în primul rând, pentru importanța și semnificația lor, cele privind epoca formării poporului român. Ca și în alte regiuni ale Moldovei, sau ale spațiului carpatodunărean-pontic în general, și în zona așezării de la Botoșana se constată o „mișcare” a așezărilor din secolele III—VIII, în sensul că unele așezări încetează la un moment dat, apărând însă altele noi în apropiere. Și în zona așezării de la Botoșana se confirmă observația făcută pentru alte regiuni că aceste „mișcări” sau pendulări, determinate de factori climatici și economici, sau uneori de cauze politico-militare, s-au circumscris unei stabilități microzonale. Deci, nu este vorba de părăsiri de teritoriu, depopulări sau viduri demografice, ci de o permanentă locuire autohtonă, ce se evidențiază cu claritate la nivelul tuturor microregiunilor și regiunilor, și în ansamblu la nivelul întregului spațiu carpatodunărean-pontic.

Prezentându-se metoda de săpătură, importante observații stratigrafice, precum și alte detalii arheologice se evidențiază că în așezarea de la Botoșana s-au putut delimita clar două etape de locuire, una din secolele V—VI e.n., iar a doua din secolele VI—VII e.n. Observațiile atente făcute în timpul săpăturilor arheologice, analiza atributelor intrinseci a materialelor descoperite a făcut posibilă „incadrarea cronologică a fiecărui complex de locuire, putându-se totodată urmări evoluția în timp a așezării, structura și întinderea ei, elemente de o mare însemnătate pentru studii corect al organizării social-economice a obștii țărănești daco-romane din perioada primului mileniu al e.n., în general, nu numai de la est de Carpați, ci și din întreg teritoriul de etnogenză românească” (p. 20).

Capitolul al II-lea al lucrării, „Complexele de locuire și anexele gospodărești”, este consacrat prezentării cu minuție, în ordinea descoperirii, a tuturor locuințelor și anexelor gospodărești. Se fac observații interesante asupra tipurilor de locuințe, sistemului de construcție a locuințelor, a instalațiilor pentru foc etc. Se rețin numeroase observații, precum constatarea că toate locuințele din prima fază (sec. V—VI) se adâncesc mai mult în pământ, că „în absolut toate cazurile locuințele date mai timpuriu au fost distruse prin incendiu” (p. 44). Poate era mai potrivit ca locuințele să fi fost prezentate pe etape cronologice, în felul acesta s-ar fi detașat mai ușor elementele caracteristice pentru tipurile de locuințe din fiecare din cele două etape din evoluția așezării de la Botoșana. În aceeași ordine de idei, considerăm că s-ar fi convenit o mai amplă comentare a observațiilor privind dispariția prin incendiu a tuturor locuințelor din prima fază de locuire. Date interesante sînt desprinse și din prezentarea anexelor gospodărești, reținind atenția, în mod deosebit, dovezile puse în legătură cu prelucrarea metalelor și respectiv cu existența unor „locuințe-atelier”.

În capitolul III, „Inventarul complexelor de locuire”, este prezentat pe etape cronologice, întregul inventar arheologic mobil, descoperit la Botoșana, degajându-se în cele din urmă trăsăturile caracteristice de bază care definesc cultura de tip Costișa-Botoșana, respectiv civilizația romanică, specifică spațiului est-carpatic în secolele V—VII. Sint prezentate uneltele descoperite, reținind atenția importante dovezile de practicare a agriculturii, a unor meșteșuguri, între care și prelucrarea metalelor. Pe larg este analizată ceramica, categorie de material arheologic deosebit de importantă pentru definirea culturii materiale din epoca respectivă și pentru unele concluzii de ordin etnic și istoric.

Din analiza inventarului arheologic se degajă clar ponderea mai mare a elementelor autohtone, permanentele legături cu lumea și civilizația bizantină, precum și faptul că în etapa a doua din existența așezării de la Botoșana, alături de elemente de tradiție și factură autohtonă apar și materiale de factură slavă arhaică.

Capitolul IV, „Concluzii”, prilejuiește autorului încheieri deosebit de importante asupra cercetărilor de la Botoșana și în general asupra epocii secolelor V—VII din Moldova. Astfel, pe baza tuturor datelor obținute prin cercetările de la Botoșana, coroborate cu datele obținute prin investigarea altor așezări, precum cele de la Costișa-Mănoaia, Bacău-

Curtea Domnească, Davideni-Neamț, Nicolina-Iași, Dodești-Vaslui, Izvoare-Bahna etc., se conchide că limita cronologică inferioară pentru cultura Costișa-Botoșana poate fi plasată în al treilea sfert al secolului al V-lea, iar limita superioară a primei faze de locuire de la Botoșana poate fi situată aproximativ pe la mijlocul secolului al VI-lea e.n. În ce privește limita superioară a celei de a doua faze de locuire de la Botoșana, aceasta, susține autorul, poate fi plasată în jurul anului 600 e.n. În legătură cu data de început și de sfârșit a fazei a doua a culturii Costișa-Botoșana, s-ar fi impus o mai bogată argumentare și nuanțare, cu atât mai mult cu cât unii arheologi străini mereu coboară mai timpuriu începutul acestei etape, respectiv coboară data prezenței primelor elemente de cultură slavă în spațiul est-carpatic al României. Cît privește sfârșitul culturii Costișa-Botoșana, considerăm că în mod special unele materiale de la Botoșana și mai ales datele din alte așezări din Moldova lasă deschisă posibilitatea de prelungire a datei superioare a acestei culturi cu câteva decenii după anul 600. Credem, pe baza unor cercetări din partea central-vestică a Moldovei, că același aspect cultural, de tip Costișa-Botoșana tirziu, se menține cel puțin două-trei decenii după anul 600 (respectiv după anul 602). Transformările în cultura materială, mai ales în ce privește ceramica, element important în definirea caracteristicilor culturii din epoca în discuție, se produc lent, modificările se impun și generalizează după câteva decenii. Fără îndoială că cercetările viitoare vor aduce noi date cu privire la problema în discuție, concluziile autorului monografiei se bazează pe observațiile asupra materialelor arheologice de la Botoșana, unul din siturile arheologice în care s-au făcut cercetări de mai mare amploare.

Analiza conținutului culturii materiale de tip Costișa-Botoșana, apropierea cu aspectele culturale din celelalte regiuni ale spațiului carpatodunărean-pontic (celelalte Ipotesti Cindești și Bratei), evidențiază unitatea etno-culturală din tot acest spațiu în care s-a desăvârșit etnogeneza românilor. Cercetarea arheologică a evidențiat, pentru secolele V—VII, în tot spațiul carpatodunărean-pontic „o civilizație unitară și originală de evidentă factură romană tirzie” (p. 70). La fundamentarea științifică a acestei concluzii rezultatele cercetărilor arheologice de la Botoșana au avut un rol deosebit de important.

Autorul monografiei combate tendințele de ignorare sau mistificare a realităților arheologice din spațiul est-carpatic al României, încercările, mai vechi sau mai noi, de a atribui cultura Costișa-Botoșana gepizilor sau slavilor. Cum nimic nu poate fi pus pe seama gepizilor din conținutul culturii Costișa-Botoșana, autorul arată, în spiritul adevărului științific, că în a doua fază a așezării de la Botoșana, ca și în alte așezări contemporane din Moldova, către sfârșitul secolului al VI-lea apar și elemente de cultură slavă arhaică. Dar numeroase argumente științifice evidențiază faptul că în momentul impactului slav cultura Costișa-Botoșana era deja formată și consolidată, așa încît elementele culturii slave răsăritene de tip Korceak și Penkovka nu se vor putea impune, acestea topindu-se treptat în contextul culturii romanice și ulterior vechi românești.

Amintind de încercările unor istorici străini de a atribui, în mod greșit și tendențios, cultura Costișa-Botoșana gepizilor sau slavilor, considerăm că pentru a face mai larg cunoscute rezultatele cercetărilor de la Botoșana în străinătate s-ar fi impus prezentarea rezumatului și în alte limbi de circulație, ne gîndim în primul rînd la limba rusă și germană. Mai mult chiar, considerăm că ar fi necesară traducerea integrală a lucrării într-o limbă străină de mare circulație.

Nu putem încheia prezentarea monografiei consacrate așezării de la Botoșana fără a menționa valoarea documentară a ilustrației, bine realizată (multe desene), care se constituie într-un suport solid al concluziilor istorice.

Monografia așezării din secolele V—VII de la Botoșana, așteptată cu legitim interes de specialiștii români, este o lucrare care prin încheierile de ordin istoric se adresează unor cercuri mai largi de cititori, tuturor celor interesați de cunoașterea științifică a realităților etno-culturale din spațiul de la est de Carpați în secolele V—VII e.n., epocă extrem de importantă în evoluția și încheierea procesului de formare a poporului român.

În capitolul I, „Cadrul geografic al așezării. Stratigrafia, metoda de săpătură”, sint prezentate câteva date absolut necesare pentru cunoașterea cadrului natural, numeroasele vestigii arheologice ce evidențiază permanenta locuire în zonă, reținându-se în primul rând, pentru importanța și semnificația lor, cele privind epoca formării poporului român. Ca și în alte regiuni ale Moldovei, sau ale spațiului carpatodunărean-pontic în general, și în zona așezării de la Botoșana se constată o „mișcare” a așezărilor din secolele III—VIII, în sensul că unele așezări încetează la un moment dat, apărând însă altele noi în apropiere. Și în zona așezării de la Botoșana se confirmă observația făcută pentru alte regiuni că aceste „mișcări” sau pendulări, determinate de factori climatici și economici, sau uneori de cauze politico-militare, s-au circumscris unei stabilități microzonale. Deci, nu este vorba de părăsiri de teritoriu, depopulări sau viduri demografice, ci de o permanentă locuire autohtonă, ce se evidențiază cu claritate la nivelul tuturor microregiunilor și regiunilor, și în ansamblu la nivelul întregului spațiu carpatodunărean-pontic.

Prezentându-se metoda de săpătură, importante observatii stratigrafice, precum și alte detalii arheologice se evidențiază că în așezarea de la Botoșana s-au putut delimita clar două etape de locuire, una din secolele V—VI e.n., iar a doua din secolele VI—VII e.n. Observațiile atente făcute în timpul săpăturilor arheologice, analiza atributelor intrinseci a materialelor descoperite a făcut posibilă „încaadrarea cronologică a fiecărui complex de locuire, putându-se totodată urmări evoluția în timp a așezării, structura și întinderea ei, elemente de o mare însemnătate pentru studiul corect al organizării social-economice a obștii țărănești daco-romane din perioada primului mileniu al e.n., în general, nu numai de la est de Carpați, ci și din întreg teritoriul de etnogeneză românească” (p. 20).

Capitolul al II-lea al lucrării, „Complexele de locuire și anexele gospodărești”, este consacrat prezentării cu minuție, în ordinea descoperirii, a tuturor locuințelor și anexelor gospodărești. Se fac observații interesante asupra tipurilor de locuințe, sistemului de construcție a locuințelor, a instalațiilor pentru foc etc. Se rețin numeroase observații, precum constatarea că toate locuințele din prima fază (sec. V—VI) se adăcesc mai mult în pământ, că „în absolut toate cazurile locuințele date mai timpuriu au fost distruse prin incendiu” (p. 44). Poate era mai potrivit ca locuințele să fi fost prezentate pe etape cronologice, în felul acesta s-ar fi detașat mai ușor elementele caracteristice pentru tipurile de locuințe din fiecare din cele două etape din evoluția așezării de la Botoșana. În aceeași ordine de idei, considerăm că s-ar fi convenit o mai amplă comentare a observațiilor privind dispariția prin incendiu a tuturor locuințelor din prima fază de locuire. Date interesante sînt desprinse și din prezentarea anexelor gospodărești, reținind atenția, în mod deosebit, dovezile puse în legătură cu prelucrarea metalelor și respectiv cu existența unor „locuințe-atelier”.

În capitolul III, „Inventarul complexelor de locuire”, este prezentat pe etape cronologice, întregul inventar arheologic mobil, descoperit la Botoșana, degajându-se în cele din urmă trăsăturile caracteristice de bază care definesc cultura de tip Costișa-Botoșana, respectiv civilizația romanică, specifică spațiului est-carpatic în secolele V—VII. Sint prezentate uneltele descoperite, reținind atenția importante dovezile de practicare a agriculturii, a unor meșteșuguri, între care și prelucrarea metalelor. Pe larg este analizată ceramica, categorie de material arheologic deosebit de importantă pentru definirea culturii materiale din epoca respectivă și pentru unele concluzii de ordin etnic și istoric.

Din analiza inventarului arheologic se degajă clar ponderea mai mare a elementelor autohtone, permanentele legături cu lumea și civilizația bizantină, precum și faptul că în etapa a doua din existența așezării de la Botoșana, alături de elemente de tradiție și factură autohtonă apar și materiale de factură slavă arhaică.

Capitolul IV, „Concluzii”, prilejuiește autorului încheieri deosebit de importante asupra cercetărilor de la Botoșana și în general asupra epocii secolelor V—VII din Moldova. Astfel, pe baza tuturor datelor obținute prin cercetările de la Botoșana, coroborate cu datele obținute prin investigarea altor așezări, precum cele de la Costișa-Mănoaia, Bacău-

Curtea Domnească, Davideni-Neamț, Nicolina-Iași, Dodești-Vaslui, Izvoare-Bahna etc., se conchide că limita cronologică inferioară pentru cultura Costișa-Botoșana poate fi plasată în al treilea sfert al secolului al V-lea, iar limita superioară a primei faze de locuire de la Botoșana poate fi situată aproximativ pe la mijlocul secolului al VI-lea e.n. În ce privește limita superioară a celei de a doua faze de locuire de la Botoșana, aceasta, susține autorul, poate fi plasată în jurul anului 600 e.n. În legătură cu data de început și de sfârșit a fazei a doua a culturii Costișa-Botoșana, s-ar fi impus o mai bogată argumentare și nuanțare, cu atât mai mult cu cât unii arheologi străini mereu datează mai timpuriu începutul acestei etape, respectiv coboară data prezenței primelor elemente de cultură slavă în spațiul est-carpatic al României. Cît privește sfârșitul culturii Costișa-Botoșana, considerăm că în mod special unele materiale de la Botoșana și mai ales datele din alte așezări din Moldova lasă deschisă posibilitatea de prelungire a datei superioare a acestei culturi cu câteva decenii după anul 600. Credem, pe baza unor cercetări din partea central-vestică a Moldovei, că același aspect cultural, de tip Costișa-Botoșana tirziu, se menține cel puțin două-trei decenii după anul 600 (respectiv după anul 602). Transformările în cultura materială, mai ales în ce privește ceramica, element important în definirea caracteristicilor culturii din epoca în discuție, se produc lent, modificările se impun și generalizează după câteva decenii. Fără îndoială că cercetările viitoare vor aduce noi date cu privire la problema în discuție, concluziile autorului monografiei se bazează pe observațiile asupra materialelor arheologice de la Botoșana, unul din siturile arheologice în care s-au făcut cercetări de mai mare amploare.

Analiza conținutului culturii materiale de tip Costișa-Botoșana, apropierea cu aspectele culturale din celelalte regiuni ale spațiului carpatodunărean-pontic (culturile Ipotești Cindești și Bratei), evidențiază unitatea etno-culturală din tot acest spațiu în care s-a desăvârșit etnogeneza românilor. Cercetarea arheologică a evidențiat, pentru secolele V—VII, în tot spațiul carpatodunărean-pontic „o civilizație unitară și originală de evidentă factură romană tirzie” (p. 70). La fundamentarea științifică a acestei concluzii rezultatele cercetărilor arheologice de la Botoșana au avut un rol deosebit de important.

Autorul monografiei combate tendințele de ignorare sau mistificare a realităților arheologice din spațiul est-carpatic al României, încercările, mai vechi sau mai noi, de a atribui cultura Costișa-Botoșana gepizilor sau slavilor. Cum nimic nu poate fi pus pe seama gepizilor din conținutul culturii Costișa-Botoșana, autorul arată, în spiritul adevărului științific, că în a doua fază a așezării de la Botoșana, ca și în alte așezări contemporane din Moldova, către sfârșitul secolului al VI-lea apar și elemente de cultură slavă arhaică. Dar numeroase argumente științifice evidențiază faptul că în momentul impactului slav cultura Costișa-Botoșana era deja formată și consolidată, așa încît elementele culturii slave răsăritene de tip Korcaak și Penkovka nu se vor putea impune, acestea topindu-se treptat în contextul culturii romanice și ulterior vechi românești.

Amintind de încercările unor istorici străini de a atribui, în mod greșit și tendențios, cultura Costișa-Botoșana gepizilor sau slavilor, considerăm că pentru a face mai larg cunoscute rezultatele cercetărilor de la Botoșana în străinătate s-ar fi impus prezentarea rezumatului și în alte limbi de circulație, ne gândim în primul rând la limba rusă și germană. Mai mult chiar, considerăm că ar fi necesară traducerea integrală a lucrării într-o limbă străină de mare circulație.

Nu putem încheia prezentarea monografiei consacrate așezării de la Botoșana fără a menționa valoarea documentară a ilustrației, bine realizată (multe desene), care se constituie într-un suport solid al concluziilor istorice.

Monografia așezării din secolele V—VII de la Botoșana, așteptată cu legitim interes de specialiștii români, este o lucrare care prin încheierile de ordin istoric se adresează unor cercuri mai largi de cititori, tuturor celor interesați de cunoașterea științifică a realităților etno-culturale din spațiul de la est de Carpați în secolele V—VII e.n., epocă extrem de importantă în evoluția și încheierea procesului de formare a poporului român.

A doua lucrare, *Continuitatea populației autohtone la est de Carpați. Așezările din secolele VI—XI e.n. de la Dodești Vaslui*, Editura Junimea, Iași, 1984, 148 p. și ilustrație, semnată de Dan Gh. Teodor, este tot un studiu monografic în care se prezintă rezultatele cercetărilor arheologice din așezările aparținând secolelor VI—XI e.n. de la Dodești-Vaslui.

După o „Introducere” în care se prezintă un scurt istoric al descoperirilor arheologice din vatra satului Dodești, com. Vișoara, jud. Vaslui, în capitolul I al lucrării, intitulat „Descrierea așezărilor. Stratigrafia; metoda de săpătură”, se fac unele considerații asupra mediului geografic în care se situează așezările de la Dodești din secolele VI—XI, apoi se prezintă câteva date privind investigațiile arheologice efectuate.

În capitolul II este prezentată „Așezarea din secolele VI—VII e.n.” din sectorul Șipot I și II de la Dodești. După descrierea celor șase locuințe aparținând așezării din secolele VI—VII și prezentarea inventarului descoperit în fiecare complex, se face o analiză a diferitelor categorii de inventar, respectiv, unelte, obiecte de podoaă și vestimentare, precum și a ceramicii. Analiza inventarului din complexele de locuire aparținând așezării din secolele VI—VII permite formularea unor concluzii de ordin etno-cultural și istoric. Dacă în general materialele analizate, prin caracterul lor, se încadrează în fondul cultural autohton, la Dodești, în secolele VI—VII, apar și obiecte de factură sau influență bizantină, precum și materiale, în primul rând ceramice, de factură slavă, caracteristicile grupului slav de tip Korceak-Jitomir. Reține atenția absența cunoscutelor țigăi de lut precum și în ansamblu puținul material de inventar aflat în complexele de locuire, fapt ce l-a determinat pe autor să considere că „așezarea ar fi putut fi evacuată organizat” (p. 45).

Vestigiile arheologice ce atestă o locuire autohtonă în secolele VIII—IX e.n., în punctele de la Călugăreasca și Șipot, sunt prezentate în capitolul al III-lea al lucrării, „Așezarea din secolele VIII—IX e.n.”. Autorul prezintă cele 19 locuințe, dintre care 18 de tip bordei și o locuință de suprafață, descoperite în punctele Călugăreasca (14 locuințe) și Șipot (5 locuințe), cu inventarul aflat în aceste locuințe. Sunt consemnate date semnificative, mergând până la detalii, asupra sistemului de construcție a locuințelor, instalațiilor de foc și a inventarului. Deosebit de importante sunt datele privind locuințele nr. 4 și mai ales nr. 15 considerate, pe baza unor dovezi convingătoare, locuințe-atelier. Este cazul să consemnăm și interesanta încercare de reconstituire a locuinței-atelier nr. 15 (fig. 27). Date interesante sunt înregistrate și cu prilejul prezentării cuptoarelor de copt piine, din secolele VIII—XI, situate în spațiul dintre locuințe, sau în afara perimetrului rectangular al locuinței și având doar gura în interiorul acesteia (ca de exemplu în cazul locuinței nr. 13). Menționăm că asemenea cuptoare, tot pentru piine, situate între locuințe sau în afara locuințelor și având doar gura în interiorul acestora, se întâlnesc și în epoca anterioară, fiind frecvente, de exemplu, în așezarea din secolele V—VII e.n. de la Davideni-Neamț.

Analiza inventarului, din așezările aparținând secolelor VIII—IX de la Dodești, aduce noi date care îmbogățesc cunoștințele noastre despre cultura veche românească din spațiul de la est de Carpați.

În capitolul IV al lucrării, este prezentată „Așezarea din secolele X—XI e.n.” cercetată în sectorul Șipot I și II. Prezentarea detaliilor de construcție a celor șase locuințe dezvelite, a cuptoarelor din preajma locuințelor și a inventarului aflat în complexele de locuire, constituie o contribuție im-

portantă la cunoașterea culturii românești din secolele X—XI.

Întregul material prezentat și analizat în capitolele II, III și IV se constituie într-o temeinică argumentație științifică pentru concluziile de ordin istoric cuprinse în capitolul V, intitulat „Cercetările arheologice de la Dodești-Vaslui și importanța lor pentru continuitatea populației autohtone în regiunile sudice ale Moldovei în secolele VI—XI e.n.”. În primul rând este evidențiată continuitatea de locuire surprinsă pe platformele de la Șipot I și II și Călugăreasca, continuitate care pune în lumină o permanență de viață autohtonă în secolele VI—XI. Dacă avem în vedere faptul că în cele două puncte au fost dezvelite și vestigiile de locuire din secolele II—III și IV—V e.n. (care urmează a fi publicate separat), rezultă că în vatra satului Dodești avem dovedită o continuitate de viață autohtonă neîntreruptă, de la dacii liberi din secolele II—III la românii din secolele VIII—XI. Concluziile istorice formulate sint temeinic argumentate și prin bogata ilustrație, realizată numai în desen, fapt ce ridică cota valorică științifică a lucrării.

Ansamblul materialelor descoperite la Dodești pune în evidență prezența unei neîntrerupte pinze de populație autohtonă, care se ocupa cu agricultura, creșterea vitelor dar și cu practicarea a numeroase meșteșuguri, între care cele legate de prelucrarea metalelor ocupau un loc important. Avem în cazul așezărilor de la Dodești, ca și în alte regiuni ale spațiului carpatodunărean-pontic (Valea Budureasca-Prahova în Muntenia, microregiunile din zonele Bratei și Sighișoara în Transilvania, Izvoare-Bahna, jud. Neamț etc.) dovedită o continuitate neîntreruptă de viață a unor comunități autohtone, a căror cunoaștere permite o nuanțare a concluziilor istorice despre formarea poporului român în spațiul carpatodunărean-pontic. Cercetările de la Dodești confirmă situația constatată în alte zone și anume că prezența elementelor alogene nu a putut întrerupe continuitatea de viață a autohtonilor și nici nu a spart unitatea romanică și apoi veche românească din spațiul carpatodunărean-pontic.

Publicarea monografică a rezultatelor cercetărilor arheologice din așezările de la Botoșana—Suceava (sec. V—VII) și Dodești—Vaslui (sec. VI—XI e.n.) îmbogățește substanțial documentația științifică privind evoluția societății omenești din spațiul de la est de Carpați în secolele V—XI, vreme în care s-a desăvârșit procesul etnogenezei românilor și s-a afirmat civilizația veche românească.

Dincolo de prezența temporară și sporadică a unor elemente alogene, cercetările de la Botoșana și Dodești pun în evidență prezența continuă și dominantă a civilizației romanice în secolele V—VII și respectiv vechi românești în secolele VIII—XI, expresie a faptului că autohtonii nu numai că au fost mereu prezenți, dar și că tot ei au fost factorul hotărâtor al producției bunurilor materiale, al evoluției istorice din spațiul și timpul amintit. Întregind documentația istorico-arheologică, evidențiată și de rezultatele cercetărilor din alte numeroase așezări din Moldova, monografiile asupra așezărilor de la Botoșana și Dodești, rod al unor îndelungași ani de muncă depuși de arheologul și istoricul Dan Gh. Teodor, vin să argumenteze, în chip științific, includerea spațiului de la est de Carpați în aria în care s-a desfășurat etnogeneza românilor și în care au continuat să trăiască fără întrerupere în pofida vicisitudinilor istoriei. Cele două monografii, realizate de Dan Gh. Teodor, se înscriu ca reușite de prestigiu ale istoriografiei românești din ultimii ani.

IOAN MITREA